ואתחנן ג

א. אויף די לעצטע צוויי ווערטער פון אונזער סדרה — „(ושמרת את המצ־וה גו' אשר אנכי מצוך) היום לעשותם" — איז רש"י מפרש[1]: ולמחר לעולם הבא ליטול שכרם.

לערנען מפרשים[2] אַז דער פירוש רש"י קומט בהמשך צו זיין פירוש אויפן פריערדיקן פסוק „ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו — בחייו משלם לו גמולו הטוב כדי להאבידו מן העולם הבא", ד.ה. דער אויבערשטער צאָלט אפ אַ רשע זיין שכר פאַר זיינע מעשים טובים בעוה"ז כדי ער זאָל ניט האָבן קיין עוה"ב —

איז בהמשך לזה זאָגט דער פסוק „ושמרת גו' היום לעשותם" — „ולמחר לעולם הבא ליטול שכרם", אַז ביי צדיקים איז פאַרקערט, אַז זייער שכר איז ניט „היום" אין עולם הזה, נאָר „למחר לעולם הבא". ווייל „שכר[3] מצוה בהאי עלמא ליכא"[4].

1) ראה שקו"ט במפרשי רש"י (רא"ם, גו"א, דבק טוב, משכיל לדוד. ועוד) — ההכרח בפשש"מ לפירוש זה.

2) באר מים חיים (לאחי המהר"ל) כאן. וראה ס' זכרון כאן. לבוש האורה ר"פ עקב.

3) קידושין לט, ב. חולין בסופה.

4) ס' זכרון ולבוש האורה שם. וראה פרש"י לאבות• פ"א מ"ג: לפי שאין שכר מצות בעולם הזה . . היום לעשותם ולא היום ליטול שכרם.

— אבל כמדובר כ"פ, פרש"י עה"ת לחוד ופרש"י על הש"ס לחוד —

ולהעיר מפרש"י ר"פ וישב (לז, ב): ועוד נדרש כו' לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם לעוה"ב אלא און דאָס איז מתאים מיט דברי הש"ס[5] — דער מקור פון פירוש רש"י זה — וואו עס ברענגט זיך דער מאמר „היום לעשותם כו' ולמחר לקבל שכרם" בהמשך צום מאמר אויף „לא יאחר לשונאו"[6] — „לשונאיו הוא דלא יאחר אבל יאחר לצדיקים גמורים, והיינו דאריב"ל מאי דכתיב . . היום לעשותם . . היום לעשותם למחר לקבל שכרם".

ד.ה. מיט „למחר לקבל שכרם" מיינט ריב"ל אַז דער אויבערשטער איז (בדו־קא) „מאחר" דעם שכר פון צדיקים גמו־רים (אויף „למחר", לעולם הבא).

ב. עס איז אַבער שווער צו איינ־לערנען דעם פירוש אין דברי רש"י, ווייל:

א) לפ"ז האָט רש"י געדאַרפט מדגיש זיין (ווי אין גמרא) דעם ניגוד, אַז אין דעם פסוק („ושמרת גו' היום לעשותם") רעדט זיך (ניט וועגן „שונאיו", נאָר) וועגן צדיקים גמורים•[6]. פון דעם וואָס רש"י איז סותם „היום לעשותם, ולמחר כו'" — ניט מאַכנדיק דערביי קיין חילוקים — איז משמע, אַז רש"י איז אויסן צו זאָגן אַ כלל בשייכות צו אַלע אידן[7].

שמבקשים לישב בשלוה בעוה"ז (נת' בלקו"ש וישב תשמ"ז). פרש"י אחרי יח, ה (וברא"ם שם. וראה רמב"ן שם. וראה לקמן בפנים סוס"ג).

5) עירובין כב, א.

6) פסוק שלפנ"ז (ז, י).

•6) וכן הו"ל להדגיש „אבל יאחר לצדיקים כו'" (דלא כ„שונאיו" ש„לא יאחר"). וע"ד לשון רש"י לקמן האזינו לב, ד.

7) אף שכמובן לא נכלל בזה „שונאיו" שבפסוק

•) כ"ה גם (בשינוי ל' קצת) בפרש"י למס' אבות ש"ל לאחרונה מכת"י (ירושלים, תשל"ג).

ב) ועוד ועיקר: ווי קען מען זאָגן אַז לויט פרש"י (לויט פשוטו של מקרא) איז „שכר מצוה בהאי עלמא ליכא", בשעת עס זיינען פאַראַן אַ ריבוי פסוקים אין חומש וואו עס ווערן אַנגעזאָגט אַ סך יעודים גשמיים פאַר קיום התורה והמצות — ובלשון הכתוב[8] „אם בחוקותי תלכו גו' ונתתי גשמיכם בעתם" (מיט אַלע ברכות המנויות בפרשה), און נאָכמער: גלייך נאָך אונזער פסוק קומען די פסוקים[9] „והי' עקב תשמעון גו' ואהבך וברכך גו' וברך פרי בטנך ופרי אדמתך דגנך גו' ברוך תהי' גו' והסיר גו' ואכלת גו'"[10]?!

ג. מפרשים[11] פאַרענטפערן ע"פ דברי הרמב"ם[12] הידועים, אַז דער אמת'ער ענין פון שכר מצות איז חיי העולם הבא, און די אַלע יעודים גשמיים זיינען בלויז כדי „שיסיר ממנו כל הדברים המונעים אותנו . . וישפיע לנו כל הטובות המחזיקות את ידינו לעשות התורה כו' כדי שנזכה לחיי העולם הבא".

און דאָס מיינט „למחר לעוה"ב ליטול שכרם" — ווייל דער (אמת'ער) שכר מצוה — בלשון הרמב"ם שם: סוף מתן שכרן של מצות — איז חיי עולם הבא, און אויף דעם זאָגט מען שכר מצוה בהאי עלמא ליכא.

מען קען אָבער ניט אַנענעמען אַז דאָס איז שיטת רש"י בפשוטו של מקרא — ווייל

[נוסף לזה וואָס אויב אַזוי וואָלט דאך רש"י (וואָס האָט געשריבן פירושו בלשון ברור) ערגעץ וואו געדאַרפט אַנדייטן אויף דעם חילוק[13], אַז די יעודים גשמיים שבתורה זיינען ניט דער שכר מצוה (אָדער לאידך: רש"י האָט געדאַרפט מדגיש זיין דאָ אין אונזער פסוק אַז ער רעדט (ניט וועגן דעם „שכר" המדובר בתורה, נאָר) וועגן „סוף מתן שכרן" וכיו"ב) — איז]:

א) אין פסוק[14] „ופניתי אליכם" — וואָס רעדט וועגן יעודים גשמיים: והפריתי אתכם והרביתי אתכם — איז רש"י מפרש: „אפנה מכל עסקי לשלם שכרכם מלה"ד למלך ששכר פועלים וכו'", וואָס דערפון איז קלאָר דעת רש"י עה"ת, אַז דער „לשלם שכרכם" איז ניט (נאָר) אַן ענין צדדי (הסרת המניעות אויף קיום המצות) נאָר די באַלוינונג פאַר דער עבודה גופא (פונקט ווי דער שכר וואָס מען צאָלט פועלים)[15].

הקודם — מ"מ מובן ג"כ שלא כל העובר על מצות הוא מ„שונאיו" ח"ו. והו"ל לרש"י לפרש (כבגמרא) שכאן איירי בצדיקים (גמורים) דוקא.

8) ר"פ בחוקותי.

9) ר"פ עקב.

10) בלבוש שם תי' שזוהי כוונת רש"י בפירושו (ר"פ עקב) עה"פ „והי' עקב תשמעון" — „אם המצות הקלות כו' תשמעון", ששכר מצות בעוה"ז הוא רק על מצות קלות. ע"ש. וכבר הקשה עליו בצידה לדרך שם. ע"ש באורך.

11) צידה לדרך שם. וראה גם באר מים חיים שבהערה 2.

12) הל' תשובה פ"ט ה"א (וראה שם כל הפרק. פיה"מ שלו סנהדרין ר"פ חלק ד"ה ועתה). ובצידה לדרך שם, שכ"כ „שאר מחברים המפורסמים קמאי דקמאי ובתראי ז"ל . . וכ"כ רבינו בחיי" (ר"פ עקב).

13) ולכן לכאורה אא"פ לתרץ עפמ"ש בחדא"ג מהרש"א (קידושין שם) לחלק בין זכות הרבים ש„מעשיהם הטובים מביאים להם כל הברכות והטובות שנזכרו בתורה גם בעוה"ז כו' אבל ר"י לא אמר כן (דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא) אלא ביחיד" — כי חילוק זה לא נרמז כלל בפרש"י עה"ת (ואדרבה: מפרש"י בחוקותי (כו, ח) מוכח שגם ביחיד השכר הוא בעוה"ז).

14) בחוקותי שם, ט.

15) בפרש"י שם מסיים „כדאיתא בתו"כ", ובמפרשי התו"כ (ראה קרבן אהרן. מלבי"ם. ועוד)

ב) בכלל איז שוועך צו אַנעמען אַז רש"י בפירושו עה"ת איז מפרש ווי דער מ"ד „שכר מצוה בהאי עלמא ליכא" ווייל דער מקור ויסוד של שיטה זו זיינען די פסוקים „למען יאריכון ימיך ולמען ייטב לך"[16] (ביי כבוד או"א) אוו „למען ייטב לך והארכת ימים"[17] (ביי שילוח הקן), אַז דאָס מיינט: „למען ייטב לך לעולם שכולו טוב, ולמען יאריכון ימיך לעולם שכולו ארוך"[18],

אָבער רש"י בפירושו עה"ת ברענגט ניט (אויף די פסוקים הנ"ל) דעם פירוש (עולם שכולו טוב . . שכולו ארוך). ואדרבה: פון סתימת לשון רש"י אויפן פסוק[19] „כבד גו' למען יאריכון ימיך" — „אם תכבד יאריכון ואם לאו כו'", ועד"ז אויפן פסוק[17] „שלח תשלח גו' למען ייטב לך גו'" — „אם מצוה קלה כו' אמרה תורה למען ייטב לך והארכת ימים ק"ו למתן שכרן של מצות חמורות" — איז מוכח, אַז רש"י האַלט אַז פשוטו של מקרא איז אריכות ימים און טובה כפשוטן בגשמיות[20] (און דאָס איז אויך „מתן שכרן של מצות חמורות"[21]).

והדרא קושיא לדוכתא: ווי זאָגט רש"י דאָ בסיום פרשתנו מיט אַ פשטות „ולמחר לעולם הבא ליטול שכרם"?!

ד. אויך איז ניט גלאַטיק אין לשון רש"י:

דער מאמר „היום לעשותם, ולמחר (לעולם הבא) ליטול שכרם" ווערט גע־בראַכט אין צוויי ערטער אין ש"ס — אין מס' עירובין[5] און אין מס' עבודה זרה[22], אָבער בשינוי לשון:

אין מס' עירובין איז דער לשון „היום לעשותם ולא למחר לעשותם, היום לעשותם למחר לקבל שכרם", אין מס' עבודה זרה שטייט: „היום לעשותם ולא למחר לעשותם, היום לעשותם ולא היום ליטול שכר".

וואָס דער טעם השינוי איז מובן בפשטות: פון פסוק „היום לעשותם" לערנט אָפ די גמרא צוויי זאכן: (א) דעם דיוק אין „היום" — אַז דער „לעשותם" (עשיית מצות) איז היום דוקא, און ניט „למחר" לעולם הבא. (ב) דעם דיוק אין „לעשותם" — אַז דער זמן פון „היום" (עוה"ז) איז אויף „לעשותם" דוקא, און ניט אויף „ליטול שכר".

און דאָס איז דער דיוק הלשון[23] (אין ע"ז[24]) „ולא היום ליטול שכר" — ווייל

שם, דלשון התו"כ „היו ישראל בעוה"ז מבקשים כו' אבל אתם חשבון רב אני עתיד לחשב עמכם" היינו דלישראל יהי' שכר רוחני לעוה"ב.

אבל ראה לקו"ש חי"ז (ע' 323 והערה 20 שם) שאא"פ לפרש כן בפרש"י, שהרי בפשש"מ מפורש בכתוב זה (וכן בכתובים שלפנ"ז ושלאח"ז) שכר גשמי (אף שאח"כ — פסוק יא־יב (ובפרש"י) — נאמר גם שכר רוחני). ועכצ"ל שגם שכר גשמי הוא תשלום העבודה,

[אלא שבתשלום העבודה גופא יש ב' מיני תשלום: שכר גשמי בעוה"ז (שהוא השכר המפורש בתורה), והשכר הרוחני בג"ע ועוה"ב. ולהעיר מפרש"י פרשתנו ג, כו ד"ה רב לך („ד"א"); פרש"י אחרי הנ"ל סוף הערה 4].

16) פרשתנו ה, טז.

17) תצא כב, ז.

18) קידושין שם. ובחולין שם — בסדר הפוך.

19) יתרו כ, יב (ובפרשתנו אינו מפרשו — כי „בבר פירשתים" (פרש"י פרשתנו ה, ז)).

20) ראה גם לקו"ש ח"ט ע' 133 הערה 2.

21) ודלא כפירוש הלבוש — ראה הערה 10.

22) ג, א. ד, ב (בשינוי ל' קצת).

23) ראה גם תו"ת כאן אות יח.

24) וברי"ח עירובין גריס גם שם „ולא היום". — וראה יל"ש סוף פרשתנו שמביא ב' הלשונות יחד: היום לעשותם ולא היום ליטול שכרם, היום לעשותם ולמחר ליטול שכרם! וראה דק"ס עירובין שם.

דער לימוד איז (ניט דער צד החיוב — אַז שכר איז „למחר", נאָר) אין דעם צד השלילה, אַז „היום" (אין עוה"ז) איז (לעשותם דוקא, און) ניט דער זמן פון „ליטול שכר" — שכר מצוה בהאי עלמא ליכא.

ועפ"ז, אויב מ'זאָל לערנען אַז כוונת רש"י דאָ איז דער ענין פון „שכר מצוה בהאי עלמא ליכא" (אַז מיט „היום לעשותם" איז דער פסוק מחדש אַז דער אויבערשטער צאָלט ניט אפ אַ צדיק בחייו בעוה"ז, בניגוד צו „שונאיו" וואָס „בחייו משלם לו גמולו הטוב") — וואָלט דאָך לכאורה מער מתאים געווען דער לשון (ווי אין מס' עבודה זרה) „ולא היום ליטול שכרם"[25].

ה. וי"ל, אַז רש"י באַוואָרנט כהנ"ל בדיוק לשונו — „ולמחר כו' ליטול שכרם".

— אין מס' עירובין (לפנינו[26]) איז דער לשון „למחר לקבל שכרם", אָבער רש"י קלייבט אויס דוקא די גירסא (פון מס' עבודה זרה[27]) „ליטול שכרם". דער דיוק איז נאָך מער בולט ע"פ הנ"ל, אַז התחלת הלשון קלייבט אויס רש"י דוקא דעם לשון פון מס' עירובין („ולמחר כו'"), און ניט פון מס' עבודה זרה („ולא היום כו'").

וי"ל הביאור בזה, בהקדם: דער חילוק צווישן די לשונות — „לקבל" און „ליטול" — איז:

„לקבל שכרם" ווייזט אַז דער שכר קומט מצד דעם נותן — דער מקבל איז ניט קיין בעה"ב אויף אַליין נעמען דעם שכר, נאָר ער איז תלוי אין דעם נותן, ער איז בלויז אַ „מקבל"; משא"כ „ליטול שכרם" ווייזט, אַז דער אדם נעמט אַליין דעם שכר (וועלכער קומט אים).

און דערמיט מאַכט רש"י קלאָר אַז דאָס רעדט זיך וועגן אַן אַנדער סוג אין אופן תשלום שכר: „למחר לעולם הבא" וועט זיך אויפטאָן אַ חידוש, אַז דע־ מאָלט וועלן אידן ווערן בעלי בתים אויף זייער שכר, זיי וועלן נעמען, אליין „נוטל" זיין שכרם[28].

קומט אויס אַז דאָס האָט קיין שייכות ניט צום ענין פון „שכר מצוה בהאי עלמא": כנ"ל האָלט רש"י בפשוטו של מקרא אַז עס איז דאָ שכר מצוה בהאי עלמא, ווי דער ריבוי פסוקים וואָס ריידן וועגן יעודים גשמיים אַלס שכר פאַר קיום התורה והמצות.

אָבער בעולם הזה איז דער ענין פון שכר אין אַז אופן פון „לקבל שכרם": דער אויבערשטער גיט אַ אידן כל טוב סלה בבני חיי ומזוני (ובכולם) רוויחי, אָבער ניט אַז דער איד האָט דעם כח און שטאַרקייט צו נעמען אַליין דעם שכר. און דערפאַר קען זיין, אַז אין דעם זאָלן זיך אַמאָל אַריינמישן פאַרשידענע

---

25) קושיא גמורה אינה, כי י"ל שרש"י רוצה להדגיש „למחר לעולם הבא", וזה כולל בדרך ממילא „ולא היום".

26) אבל בע"י שם „ולמחר ליטול שכרן". וכ"ה בילש"י סוף פרשתנו (ראה הערה 24). וראה דק"ס שם.

27) עפמ"ש בהערה הקודמת י"ל שכן היתה גירסת רש"י גם בעירובין שם. אבל עצ"ע למה נקט רש"י גירסא זו דוקא, ובפרט שגבי שכר רגיל הלשון „קבלה" (ראה פרש"י לך טו, א. דברים א, יב. ולהעיר מפרש"י מטות (לא, ח) „הלך כו' ליטול שכר"). אבל בפרש"י ס"פ שלח ד"ה אני ה"א (מספרי שם) „ונטול שכר . . ולא נוטלים שכר". ואכ"מ.

28) להעיר ממחז"ל (ברכות יז, ב) והם נזונין בזרוע (וראה פרש"י שם). וראה פרש"י ריש פרשתנו. לקו"ש חכ"ד ע' 30-29 ובהערות שם.

(זייטיקע) סיבות וואָס זיינען גורם אַז לפועל זאָל ער דעם שכר ניט באַקומען[29]

[ע"ד ווי די גמרא[30] זאָגט ביי דער מעשה וואָס ר' יעקב האָט געזען ווי אייַנער וואָס „אמר לו אביו עלה לבירה והבא לי גוזלות ועלה לבירה ושלח את האם ונטל את הבנים ובחזירתו נפל ומת" — אַז אויב ער וואָלט געווען „מהרהר בעבודת כוכבים" — וואָלט ער ניט געדאַרפט באַקומען דעם שכר פון „למען ייטב לך והארכת ימים" (כפשוטו).

ד.ה. אַז אע"פ וואָס די מצות עצמן האָט ער געטאָן בשלימותן און דער חסרון איז אין אַ צווייטן ענין (וואָס האָט ניט קיין שייכות צו עשיית מצות אלו)[31] — איז עס פועל אַז מ'זאָל דעם שכר ניט באַקומען]:

משא"כ „למחר לעולם הבא" וועלן אידן אַליין נעמען, „נוטל" זיין שכרם, און עס וועלן ניט קענען זיין קיינע עיכובים כו' אויף דעם.

ו. עפ"ז איז פאַרשטאַנדיק דיוק לשון רש"י „ולמחר לעולם הבא ליטול שכרם" (און ניט — „ולא היום כו'"), ווייל דער חידוש פון רש"י איז

[ניט אַז עס איז ניטאָ קיין שכר פאַר צדיקים בעולם הזה (בניגוד צו „שונאיו" וואָס „בחייו משלם לו גמולו הטוב") — דאדרבה: לפי פירוש רש"י איז דער אויבערטשער זיכער משלם צו צדיקים גמולם הטוב בעולם הזה, כמפורש בפשוטו של מקרא די אַלע יעודים גשמיים בתורה — נאָר דער חידוש איז]

אין דעם חיוב, אַז „למחר לעולם הבא" וועט זיך אויפטאָן אַ נייער אופן אין תשלום שכר (וואָס איז ניטאָ „היום") — „למחר . . ליטול שכרם"[32].

און דער המשך הפסוקים דאָ איז: פריער שטייט „ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו לא יאחר לשונאו אל פניו ישלם לו", אַז אַ רשע צאָלט מען בדוקא גלייך בחייו „כדי להאבידו מן העולם הבא", משא"כ ביי די וואָס זיינען ניט „שונאיו", איז שייך אַמאָל אַז מען זאָל דעם שכר ניט באַקומען גלייך (כנ"ל);

דערנאָך זאָגט דער פסוק — „ושמרת את המצוה גו' היום לעשותם", אַז אָט דער סדר (אַז עס קען זיין אַן אָפהאלט אין תשלום שכר) איז נאָר „היום", אָבער „למחר לעולם הבא ליטול שכרם".

ז. דער ביאור (פנימי) אין דעם חילוק הנ"ל — צי דער תשלום השכר איז אין אַן אופן פון „לקבל" אדער „ליטול":

בזמן הזה איז דער ענין פון תשלום שכר פאַרבונדן מיט ב"ד של מעלה. און דעריבער נעמט מען ניט אַליין דעם שכר, עס איז תלוי אין ב"ד של מעלה.

משא"כ לעתיד לבוא אין עולם הבא — דעם זמן פון יום שכולו שבת[33] —

---

29) ראה פרש"י וישלח (לב, יא) שמא משבטחתני נתלכלכתי בחטא כו'.

30) קידושין שם. וכ"ה בחולין שם לפנינו (אבל ראה פרש"י וחדא"ג מהרש"א שם).

31) להעיר מלקו"ש ח"ט (ע' 199; ס"ע 202 ואילך).

32) ועפ"ז יש לבאר הגירסא בעירובין „למחר לקבל שכרם" — כי בעירובין שם מפורש שכוונת ריב"ל היא כהדרשה „לשונאיו הוא דלא יאחר אבל יאחר לצ"ג", היינו שצ"ג אין מקבלים שכרם בעוה"ז, ונמצא שגם קבלת שכרם היא רק „למחר".

33) סוף תמיד.

י״ל אַז עס וועט ניט זיין דער ענין פון ב״ד (של מעלה) (ע״ד ווי ביי שבת זיינען אַלע בתי דינים סגורים[34]); ובמילא, אויב אַ איד האָט געטאָן אַ מעשה טוב אויף וועלכן אים קומט שכר, איז ניט שייך קיין אָפהאַלט[35], און ער נעמט שכרו.

ח. עס איז דאָ נאָך אַ חילוק צווישן די צוויי לשונות „לקבל״ און „ליטול״:

„לקבל שכרם״ ווייזט אַז דער שכר קומט אַן צום אדם דורך דעם נותן; דער נותן האָט ניט נאָר באַשטימט דעם שכר, נאָר ער גיט עס אים אָפּ, דער אדם איז נאָר אַ „מקבל״ (דעם שכר).

משא״כ „ליטול שכרם״ ווייזט, אַז דער אדם דאַרף עס נעמען — דער נותן באַשטימט אַ שכר פאַר דעם מקבל, אָבער כדי דאָס זאָל צו אים אָנקומען פאָדערט זיך אַ פעולה, אַז ער זאָל דאָס „נוטל״ זיין.

און דערמיט דייטעט אַן רש״י דעם חילוק צווישן די יעודים גשמיים און דעם שכר פון עוה״ב:

די יעודים גשמיים זיינען אַלע אין גדר פון „לקבל שכרם״: דער אויבערשטער גיט אַ איידן כל טוב סלה בבני חיי ומזוני ובכולם רוויחי אין אַן אופן אַז דער איד באַקומט זיין שכר בדרך ממילא (אָן קיין פעולה נוספת מצדו);

משא״כ דער שכר רוחני פון עולם הבא איז א העכערער סוג שכר: חיי עולם הבא איז ניט אַן ענין וואָס דער מענטש איז בלויז אַ „מקבל״ — נאָר דער מענטש דאַרף „נוטל״ זיין דעם שכר; מען געפינט זיך אין אַן עולם וואו מ׳האָט די מעגלעכקייט צו נהנה זיין „מזיו השכינה״, אָבער כדי צו הנאה האָבן בפועל מוז זיין דער „ליטול שכרם״[36].

און דערמיט באַווארנט רש״י נאָך אַן ענין אין דעם פסוק:

לערנענדיק דעם פסוק „ושמרת גו׳ היום לעשותם״ קומט אויס, אַז דער ענין פון שמירת התורה והמצות איז שייך „היום״ דוקא. שטעלט זיך די שאלה: אין וואָס וועט באַשטיין די עבודה פון אידן „למחר״ (אין עולם הבא)? אפילו בפשטות פאַרשטייט מען אַז עס האָט ניט קיין אַרט צו זאָגן אַז אין עולם הבא וועט ניט זיין ח״ו קיין ענין פון עבודת ה׳[37]!

זאָגט רש״י — „ולמחר לעולם הבא ליטול שכרם״: אין עולם הבא וועלן אידן פאַרנעמען זיך מיט דער עבודה פון „ליטול שכרם״[36].

— לויט דעם קומט אויך אויס, אַז דער פירוש רש״י האָט ניט קיין שייכות צו דער שקו״ט וועגן „שכר מצוה בהאי עלמא״ — ווייל דאָ איז ניט די שאלה צי דער אויבערשטער צאָלט שכר בעוה״ז, נאָר: אין וואָס באַשטייט די עבודה פון אידן „למחר״.

ט. דעם חילוק צווישן די צוויי לשונות „לקבל״ און „ליטול״, קען מען אויך מקשר זיין מיט די צוויי דיעות[38] בנוגע שכר ועונש:

---

34) ירושלמי סנהדרין פ״ד ה״ו. וראה אד״ר בוחי״ג (קכט, סע״א. קלו, ב) בנוגע לבתי דינים של מעלה (הובא ונת׳ בד״ה ואני תפלתי תרנ״ד, תש״ד). וראה ספר המצות להצ״צ מצות לא תבערו אש פ״ב.

35) ראה לקמן הערה 47.

36) ראה רמב״ם הל׳ תשובה פ״ח ה״ב: נהנין מזיו השכינה שיודעים ומשיגין כו׳.

37) ולהעיר ממש״נ (בראשית ב, טו) ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה.

38) הובאו בשל״ה בית אחרון (יב, א־ב. טו, א־ב). וראה אגרות קודש אדמו״ר מהורש״ב כרך א ע׳ שצה

א) אַז זיי קומען בדרך נסי', ד.ה. אז דער שכר ועונש, זיינען ניט באופן פון סיבה ומסובב ממש פון דער מצוה און עבירה, נאָר זיי זיינען בדוגמת שכר ועונש וואָס אַ מענטש באַשטימט כרצונו צוליב מעשה טוב אדער הפכו.

ב) אַז זיי קומען בטבע, ד.ה אַז דער אויבערשטער האָט מטביע געווען אין די מצות און עבירות גופא, אַז זיי זאָלן ברענגען שכר צי עונש.

און דאָס איז דער חילוק צווישן „לקבל" אַדער „ליטול":

אויב שכר מצות קומט בטבע, קומט אויס, אַז בשעת אַ איד טוט אַ מצוה פאַרט זיך ניט קיין ענין נוסף[39] אויף באַקומען דעם שכר — די עשיית המצוה איז די סיבה וועלכע ברענגט דעם שכר בדרך ממילא. „לקבל שכרם" — דער שכר קומט בדרך ממילא און דער אדם דאַרף עס נאָר מקבל זיין.

אויב אָבער שכר מצות איז ניט קיין ענין טבעי, נאָר עס קומט בלויז בדרך נסי — קומט אויס, אַז דער שכר קומט ניט אַן בדרך ממילא מצד דער עשיית המצות, נאָר תשלום שכר איז אַ פעולה ניט מצד הטבע, אַ פעולה נוספת, עס דאַרף זיין אַ פעולה פון נתינת (ונטילת[40]) השכר.

יו"ד. ע"פ הנ"ל קען מען אויך מבאר זיין (בפנימיות הענינים) דעם דיוק „ולמחר לעולם הבא (דוקא) ליטול שכרם":

די צוויי אופנים הנ"ל אין תשלום שכר — אַן ענין נסי, אַדער אַן ענין טבעי — זיינען דאָ ביידע אין דעם שכר רוחני פאַר קיום התומ"צ.

ס'איז ידוע[41] אַז עס זיינען פאַראַן צוויי סוגי שכר: א) דער שכר פון גן עדן, וואָס איז אַ שכר מוגבל כביכול[42], ווייל דאָרט איז מאיר דער אור אלקי וואָס איז מלובש אין סדר השתלשלות (אור הממלא). ב) דער שכר פון תחיית המתים, וואָס דעמאָלט וועט מאיר זיין דער אור מקיף שלמעלה מהשתלשלות (אור הסובב), וואָס דאָס איז אַ שכר בלתי מוגבל.

און דעריבער: דער שכר וואָס איז פאַרבונדן מיטן אור הממלא וואָס איז מצומצם לפי ערך הנבראים, וויבאַלד אַז לגבי דעם אור איז די עבודה פון נבראים תופס מקום, איז דער שכר באופן טבעי[43]: די עבודה פון אידן טוט אויף דעם שכר;

ואילך. וראה לקו"ש ח"ה ע' 135 הערה 23 (וש"נ). ועוד. וראה הערה 43.

39) ראה אגרות קודש שם. וראה הערה הבאה.

40) להעיר מהמבואר בד"ה שיר המעלות תש"ג פ"ח, דמכיון שהענין דבאתעדל"ת אתעדל"ע אינו „הכרח אלקי טבעי" כ"א „הכרח אלקי רצוני", לכן „צריך זכות אשר האתערותא שלו יקובל למעלה" — וכש"כ אם שכר מצות הוא ענין נסי (ראה אגרות קודש שם).

41) ראה בארוכה בזה — ספר המצות להצ"צ מצות ציצית. ובכ"מ.

42) אלא שגם בשכר זה „אין שיעור לריבוי העליות שיוכל להיות באופן עילוי ההשגה באלקותו ית'" (סהמ"צ להצ"צ שם — טו, ריש ע"ב).

43) כי לאחרי שעלה ברצונו ית' שהעבודה תעורר — נעשה כן באמת• (ראה לקו"ש ח"ד ע' 1133 הערה 13. וש"נ). וראה אגרות קודש שם, שזהו הטעם ששכר מצות הו"ע טבעי. ע"ש (ושם מהגה"ה

•) ולהעיר מלקו"ש חי"ז ע' 387 (ולקמן ע' 138), שהענין דשכר מצוה הוא הלכה — שהקב"ה „מחוייב" כביכול לשלם שכר מצות כמו שמשלמים לפועל (ראה לעיל סעיף ג), ע"ש באורך.

משא"כ דער שכר מצוה של אור הסובב איז ניט שייך צו זאָגן אויף דעם אַז דאָס איז אַן ענין טבעי אין דער עבודה — ווייל לגבי דעם אור איז די עבודה פון נבראים ניט תופס מקום; נאָר דאָס איז אַן ענין נסי וואָס איז ניט מוכרח, עס איז אַן ענין וואָס קומט בדרך מתנה מצד רצונו יתברך[44].

און דאָס איז דער טעם פאַרוואָס „ולמחר לעולם הבא ליטול שכרם":

אין עולם הזה איז מאיר בגלוי ממש נאָר דער שכר המוגבל[45], מצד אור הממלא, און דעריבער איז דער תשלום השכר אין אַן אופן פון „לקבל שכרם" — די עבודה פון אידן טוט אויף די נתינת השכר, אַזוי אַז עס קומט אַן צו אים בדרך ממילא און ער דאַרף עס נאָר מקבל זיין:

משא"כ „למחר לעולם הבא", ווען עס וועט מאיר זיין דער שכר הבלתי גבולי (מצד אור הסובב)[46] — איז דער תשלום השכר אין אַן אופן פון „ליטול שכרם"[47], דער שכר קומט ניט בדרך ממילא, נאָר עס איז אַ באַזונדער פעולה פון נתינת (ונטילת) השכר.

(משיחת ש"פ ואתחנן תשכ"ה)

בשל"ה שם, שגם לפי הרמב"ן שכר מצוה מסובב מן המצוה עצמה אלא שבא בדרך סגולה. עיי"ש. וראה לעיל הערה 40: הכרח אלקי רצוני).

44) אף שגם אור הסובב נמשך ע"י עבודת האדם ובאופן שהעבודה היא הי' הממשיכה את האור (ראה לקו"ש ח"ד שם. ח"ט ע' 72. ועוד) — מ"מ מובן, שמכיון שהמדובר באור הסובב שלמעלה מנבראים, הרי בערך העבודה (המוגבלת) של נברא, הוא ענין של חסד ומתנה (ראה לקו"ש ח"ט שם. ועוד).

45) ראה אגה"ק סי' ג.

46) ראה בהנסמן בהערה 41. ושם, שזהו (בעיקר) בעולם התחי'. ולהעיר מהגירסא בפרש"י לע"י עירובין שם (ד"ה ולא למחר) ובענף יוסף שם.

47) ע"פ המבואר באגרות קודש שם, דדוקא בשכר המוגבל שייך העכבה והפסק ח"ו ע"י מדת הדין, אבל מה שנותנים מלמעלה בדרך מתנה חסד בלתי מוגבל, אין שייך בו עכבה והפסק של מדת הדין — מובנת השייכות למשנת"ל (סעיף ו-ז) בפירוש „ליטול שכרם", שנוטל מעצמו ואין שייך לעכב השכר.